

KOLEKTIVITA SDRUŽOVÁNÍ SPOLUPRÁCE V UMĚLECKÉ PRAXI

PROGRAM:

14:00–14:10 **Úvodní slovo** Tomáš Winter (ředitel
ÚDU AV ČR), Marie Klimešová (ÚDU FF UK)

14:10–16:20 **blok I**, moderuje Rado Ištók

◇ 14:10–14:40 **Vídeňská krásná pieta v huti a na
cestě z ní** – Stéphane Vrablik (ÚDU FF UK)

◇ 14:40–15:10 **Tichá přátelství: Vladimír Fuka, Eva
Fuková, Jiří Kolář, Zdeněk Urbánek, Jan Rychlík,
Kamil Lhoták, Josef Schwarz-Červinka, Jan Hanč
a Emanuel Frynta** – Anna Strnadlová (ÚDU FF UK)

15:10–15:20 **krátká pauza**

◇ 15:20–15:50 **Sdílená dovednost – rozdělené autor-
ství? Druhy spolupráce mezi českými poválečnými
umělci-keramiky** – Kryštof Hejný (FUD UJEP)

◇ 15:50–16:20 **Česká nová vlna optikou Social
network analysis** – Petr Lelek (KFS FF UK)

16:20–16:40 **pauza**

10. 6. 2025

**místnost 117, 1. patro
Ústav dějin umění AV ČR
Husova 352/, Praha 1**

16:40–18:40 **blok II**, moderuje Eva Vele

◇ 16:40–17:10 „...Snad mi to ostatní nepokazí...“ **Koo-
perace prostřednictvím mail-artu v současném autor-
ském šperku** – Tereza Vernerová Volná (UMPRUM)

◇ 17:10–17:40 **Příklady spolupráce umělců a umělkyně
se sociálními skupinami a vyloučenými komunitami
v České republice** – Ondřej Horák (PdF MU)

17:40–17:50 **krátká pauza**

◇ 17:50–18:20 **Collective Dreaming Toward Decolo-
nized Futures: With and Beyond the Human**
– Daria Lukianenko (FUD UJEP)

◇ 18:20–18:50 **Pohled na propojování světů v mé
praxi** – Eva Jiříčka (FUD UJEP)

18:50–19:00 **zakočení**

Období bezprostředně následující po únorovém puči roku 1948 znamenalo pro kulturní sféru u nás velké změny: skupiny a spolky byly rozpouštěny, umělcům, kteří se nechtěli vtěsnat do mezí socialistického realismu, nezbývalo nic jiného, než se před vnějším světem uzavřít v soukromí svých domovů a ateliérů. Jedním z výjimečných momentů kolektivních uměleckých aktivit okolo roku 1950 je však úzké přátelství několika osobností českého výtvarného umění, literatury a hudby, mezi jejíž hlavní aktéry patřil vedle Jiřího Koláře a manželů Fukových zejména Zdeněk Urbánek, Jan Rychlík, Kamil Lhoták, Josef Schwarz-Červinka, Jan Hanč a Emanuel Frynta. Díky společnému náhledu na politickou a kulturní situaci, ironizující umělecké reflexi každodenní reality a snaze poukázat na absurditu doby byl celý kolektiv vystaven každodennímu ohrožení. Přesto během jejich společných setkávání (někdy i každodenních) v soukromí bytů vznikala velice tvůrčí atmosféra, která poskytovala skupině přátel prostor pro konfrontaci názorů, reakci na dobovou situaci a pro výtvarné experimenty, ve kterých se vzájemně povzbuzovali a k nimž často spojovali své síly. Přestože řada vzniklých děl je dodnes neznámá, či již neexistuje, některé výtvarné i literární práce, které názorně představují charakter jejich kolektivních tvůrčích snah, se podařilo najít. Patří mezi ně především deníkové záznamy, poesie, kresby a koláže, několik olejů a autorské knihy či sešitky. Příspěvek přibližuje způsob fungování a atmosféru tohoto dodnes téměř neznámého

kolektivu, a zároveň představuje právě tato díla, která jsou dokladem jejich několikaletého vzájemného tvůrčího spojení.

Sdílená dovednost – rozdělené autorství? Druhy spolupráce mezi českými poválečnými umělci-keramiky.

Kryštof Hejný (FUD UJEP)

Byla československá umělecká keramika ve svých poválečných počátcích skutečně disciplínou solitérních osobností, které vedle výtvarných aspektů své produkce také plně ovládaly aspekty technologické? Historizace oboru v minulosti probíhala na základě směsi živé paměti a dobového teoretického diskurzu, který však existoval bez přímé vazby na živou tvorbu. Dosavadní bádání pak spočívá na pilířích institucionálních dějin na jedné straně a na druhé uzávorkování výjimečných příkladů tvorby v souladu s aktuálním kánonem moderního umění po 2. světové válce. Výsledné pojetí se vyznačuje překvapivou lhostejností interpretační vrstvy vůči vlastnímu předmětu zájmu.

Moderní uměleckou keramiku, jež se v Československu rodila ve 40. letech 20. století, lze charakterizovat jako materiálově determinovanou či technologicky specializovanou umělecké praxi, jejíž produkty vznikají v dialogickém uspořádání vztahů mezi umělcem, materiálem a technologiemi, bez nutnosti přímého uplatnění ve výrobě či na spotřebním trhu. Tento druh keramiky odvozuje význam díla z konkrétní souhry formálních, obsahových a materiálově-technologických aspektů. Právě toto zásadní spojení umělecké a technologické otázky zůstává v literatuře prakticky bez ohlasu.

Jádro příspěvku bude sestávat ze stručných případových studií různých forem umělecké spolupráce mezi čs. umělci-keramiky tzv. poválečné generace 50. a první pol. 60. let 20. století, sestavených do pokusné taxonomie podle nejpodstatnějších projevů.

Teze příspěvku se odvine od polemiky o platnosti dosavadního spojování autorství na základě dovednosti, resp. tichého vtěleného vědění s osobností umělce inventora. Odtud se odvinou následující otázky: Jak se jmenované formy spolupráce projeví v různorodosti dobové produkce, resp. omezenosti uměleckých expresí v mezích kulturně-kriticky přípustných, funkčně-emancipovaných typologií? Lze na základě rozptýleného pojetí dovednosti coby implicitního základu auratické funkce umělecko-řemeslného artefaktu uvažovat odlišně o autorství a narativech uměleckého vývoje?

V metodologické rovině se příspěvek podrží výkladu dovednosti Glenna Adamsona (2007) a interpretace projevů moderní umělecko-řemeslné spolupráce a komunitního utváření Moiry Vincentelli (*Women and ceramics: Gendered vessels*, 2000) a Jenni Sorkin (*Live form: Women, ceramics and community*, 2016).

At' už se kurátorky inspirovaly mail-artovými projekty 60. - 80. let 20. století záměrně nebo intuitivně, podařilo se jim pro tuto formu umělecké komunikace a kooperace najít ideální současné uplatnění v koncentraci na šperk a drobnou plastiku, která může v malém balíčku během svého postupného vzniku cestovat i na velké vzdálenosti. Cílem projektu bylo především podpořit propojení tvůrkyň a tvůrců z různých koutů světa, kultivovat již existující vazby

Postupná práce několika párů rukou na jednom společném objektu přinášela nečekaná autorská propojení a zvraty ve formě i myšlence, zároveň ale autorky a autoři museli přistoupit na riziko, že nebudou mít nad výsledkem plnou kontrolu. Příspěvek zkoumá ideové napojení na původní myšlenky mail-artu, uvažuje nad kvalitami, které postupná spolupráce několika autorů na jednom díle může přinášet, ale také popisuje rizika a obavy tvůrkyň a tvůrců vyrovnávajících se s odlišným procesem, který je mnohem více založený na důvěře a opuštění zažitých principů izolované individuální tvorby.

Příklady spolupráce umělců a umělkyň se sociálními skupinami a vyloučenými komunitami v České republice

Ondřej Horák (PdF MU)

Prezentace si klade za cíl představit různé podoby motivace a výsledky spolupráce mezi uměleckými tvůrci a tvůrkyněmi a mimouměleckými skupinami či širokou veřejností. Představené projekty ukazují, jaké přínosy přinesla spolupráce uměleckých i kurátorských osobností v uplynulém čtvrtstoletí s různými sociálními skupinami v naší společnosti.

Motiv spolupráce mezi aktivními umělci a umělkyněmi a různorodými společenskými skupinami se v českém prostředí začíná výrazněji prosazovat od poloviny 20. století. Přesto dosud nedošlo k tomu, aby byl tento přístup plně začleněn jako běžná a nedílná součást vzdělávacích, uměleckých a sociálních procesů.

Projekty představené v prezentaci reprezentují práci těch, kdo se rozhodli opustit své komfortní prostředí a zapojit se do participativních, sociálně interaktivních a angažovaných aktivit. Tyto přístupy mají v českém uměleckém prostředí svou tradici, avšak často zůstávají na okraji odborného i veřejného zájmu.

Schopnost vnímat aktuální dění ve společnosti a kriticky je pojmenovávat byla vždy důležitou součástí uměleckého vyjadřování i samotné umělecké praxe. Mentálně a fyzicky znevýhodněné osoby, národnostní a sexuální menšiny, migranti a migrantky, lidé bez domova, senioři a seniorky či dlouhodobě nemocní – všichni tvoří nedílnou součást naší společnosti. Přesto jsou často vystaveni represi, nedůvěře nebo prostému nezájmu o jejich základní potřeby.

Sociální témata se na přelomu tisíciletí začínají výrazněji prosazovat v kontextu českého výtvarného umění a postupně se v něm trvale usazují. Současní umělci a umělkyně vycházejí z přesvědčení, že umění – a kultura obecně – nemá být uzavřeným elitářským prostorem, ale naopak otevřeným místem, kam může bez obav vstoupit kdokoli.

V prezentaci budou představeny ukázky spolupráce uměleckých skupin, kolektivů, nezávislých tvůrců a tvůrkyň, kteří pracují ve spolupráci s mimouměleckými komunitami.

V reakci na otázku co vede umělce k vytváření společných děl a jaké jsou jejich výsledky, představím například dlouhodobý projekt „Sváteční umění“ (2018–2022), který vznikl celý ve spolupráci s umělkyní Mirou Gáberovou. Jeho začátek byl podmíněn naším sousedským vztahem a převážně jsme v něm hledaly odraz společnosti a zapojovaly různé skupiny do dílčích projektů, abychom získaly nové pohledy na oslavy státních svátků. Ve spolupráci jsme museli hledat jaké společenské otázky nás primárně spojovaly. Jak jsme si dělily úkoly? Jak probíhaly společné diskuse a rozhodování?

Nakonec představím projekt „Jak se cítí tvoje tělo?“ (2024), kterým bych ráda demonstrovala, jak vypadá tvůrčí práce s mimolidskými aktéry, konkrétně s umělou inteligencí (AI). Výstupem byla audio instalace propojující zvukové nahrávky prožitků reálných lidí a prožitků generovaných AI. Jaké výzvy a fascinace mi přinesla spolupráce s nelidským aktérem? Jak se proměňuje pojem autorství a kreativity?

Můj příspěvek tak nabídne praktický pohled na různé formy spolupráce v umění, zkoumá jejich motivace a reflektuje dosažené výsledky v kontextu dialogu s veřejností i s novými technologiemi. Odpovídá na otázky proč jsem se rozhodla spolupracovat s mimouměleckou veřejností, jaké byly mé počáteční impulsy, hledání nových perspektiv, snaha o sociální přesah, touha po interakci nebo kritika uměleckého světa.